

KIRJAESITTELYJÄ

*John I. Kolehmainen, Täällä Amerikka . . .
The Voice of America calling Finland,
New York Mills 1985, 127 s.*

Tunnettu amerikansuomalainen historioitsija John I. Kolehmainen toimi 1950-luvulla jonkin aikaa Suomeen suunnatun "Amerikan Ääni"-nimisen radioaseman hoitajana. Näistä kokemuksistaan ja suorittamiensa tutkimusten perusteella prof. Kolehmainen on kirjoittanut yllämainitun kirjan, joka ansaitsee huomiota myös Atlantin tällä puolen. Se käsittelee aihetta, jota ei ole kovinkaan paljon tutkittu, nimittäin Yhdysvaltain ja Suomen suhteita toisen maailmansodan aikana ja jälkeen. Itse tutustuin tähän tutkimuskenttään tehdessäni v. 1967 pro gradu -työtäni amerikansuomalaisen Raivaaja-lehden suhtautumisesta Suomeen toisen maailmansodan aikana.

Kolehmainen aloittaa kirjansa katsauksella yksityisten kaupallisten radioasemien kehitykseen Yhdysvalloissa 1920- ja 1930-luvuilla, jolloin radio vakiinnutti asemansa tehokkaana joukkotiedotusvälineenä, jopa yli valtamerten.

Suomen liittyttyä sotaan Saksan rinnalle kesäkuussa 1941 kesti aina huhtikuuhun 1942 ennen kuin radiolähetys "America Calling Finland" aloitti vaatimattoman toimintansa New Yorkissa 57 kadun varrella sijaitsevassa General Motor yhtiön talossa. Organisatorisesti toiminta tapahtui skandinaavisen jaoston puitteissa. Suomalaisille oli varattu oma työpöytä ja hyvin rajoitetusti lähetysaikaa. Ei ollut helppoa saada sopivia työntekijöitä radiointia varten. Päteviä kandidaatteja oli vähän eivätkä monet olleet halukkaita saapumaan New Yorkiin. Tammikuuhun 1943 mennessä skandinaaviseen ja-

ostoon kuului 19 henkilöä, näistä neljä suomalaista. Suomalaisten johtajana toimi vasemmistolainen lehtimies William Reivo, joka oli saapunut Amerikkaan v. 1901 ja joka osasi sujuvasti sekä suomea että englantia. Toimittaja Eero Pulli, joka oli saapunut Yhdysvaltoihin syksyllä 1939, liittyi Amerikan Äänen toimituskuntaan maaliskuussa 1943 ja oli tässä tehtävässä tammikuuhun 1945. Yhdysvalloissa syntynyt toimittaja Arvid Nelson toimi radiossa marraskuusta 1942 maalikuuhun 1943. Neljäs toimittaja oli Eero Boman ja kääntäjänä toimi Eleanor Hanley. Tilapäistä työvoimaa käytettiin tarvittaessa. Lähetykset tapahtuivat vuorokauden eri aikoina itärannikon lähetysasemien kautta.

Millaista ohjelmaa suomalaisille sitten lähetettiin?

Perusohje oli se, ettei suomalaisille esitetty vihamielistä ohjelmaa, mutta natsismi ja sen suomalaiset kannattajat tuomittiin. Lähetyksissä korostettiin amerikkalaisten Suomea kohtaan tunteita kunnioitusta ja maiden välisiä hyviä suhteita. Uutisia sotatapahtumista ennen kaikkea liittoutuneiden menestyksestä mm. Pohjois-Afrikassa ja Stalingradissa välitettiin suomalaisille tarkoituksena osoittaa Saksan luhistuvan pikaisesti ja Euroopan vapautuvan Hitlerin vallasta.

Kolehmainen käsittelee myös "Amerikan Äänen" kilpailijoita: brittiläistä BBC yhtiötä ja Venäjän radiota. Näiltä radioasemilta suomalaiset saivat kuulla "Lontoon-Jennyä" ja "Moskovan-Tiltua".

Kirjoittaja pohtii myös kuunteliko kukaan Suomessa näitä radioasemia. Aluksi Kolehmainen luo katsauksen Suomen radiotoimin-

nan kehitykseen. Käyttäen lähdeaineistonaan suomalaista materiaalia sodan ajalta Kolehmainen tulee siihen tulokseen, että Suomessa kuunneltiin runsaasti ja kaikissa yhteiskuntaluokissa näitä ulkomaisia radiolähetyksiä.

Välittömästi sodan jälkeen kansainvälisen lyhytaaltoradioinnin tulevaisuus Yhdysvalloissa näytti synkältä. Kuitenkin kansainvälisen tilanteen kehityttyä ennen kaikkea idän ja lännen väliseksi jännitykseksi Neuvostoliiton vaikutusvallan kasvaessa Itä-Euroopassa mm. Tšekkoslovakiassa vallankumouksen muodossa, tarvittiin ideologiseen taisteluun taas radion apua.

Suunnitelmat suomenkielisen radiotoiminnan aloittamiseksi olivat valmiit jo v. 1948, mutta vasta vuoden 1951 alussa voitiin aloittaa lähetykset. Keskeinen toimittaja oli v. 1948 Yhdysvaltoihin saapunut Esa Arra. Vastaavaksi johtajaksi tuli elokuussa 1952 prof. John I. Kolehmainen. Hän oli v. 1950 anonut Yhdysvaltain ulkoministeriön palvelukseen Helsinkiin, mikä suunnitelma ei kuitenkaan toteutunut. Vajaata vuotta myöhemmin Kolehmainen erosi suomenkielisen radiotoiminnan palveluksesta ja palasi Heidel-

berg Collegeen. Tutkimus ja opetus veivät voiton toimitustyöstä. Päätös oli onneksi siirtolaisuustutkimukselle.

Kirjan loppuosassa Kolehmainen käsittelee Suomeen suunnattujen radio-ohjelmien sisältöä ja esitystapaa sekä kuulijakuntaa Suomessa.

Johtuen presidentti Eisenhowerin vaali-voitosta v. 1952 ulkomaille suunnattu etninen radiotoiminta joutui supistusten kohteeksi. Elokuussa 1953 suljettiin seitsemän radiolähetysohjelmaa joukossa suomenkielinen. Viimeinen lähetys Suomeen tapahtui syyskuussa 1953. Toimittajat hajaantuivat uusiin tehtäviin. Esa Arra palasi New Yorkin Uutisiin. Hieman aikaisemmin Ohioon palannut John Kolehmainen ilmaisi suomalaisten pettymyksen ja toivoi muistojulkaisun aikaansaamista Suomeen kohdistetusta "Amerikan Äänestä".

Kesti kuitenkin 32 vuotta ennen kuin prof. Kolehmainen löysi aikaa työn kirjoittamiseen. Ajallinen etäisyys on eduksi historian kirjoitukselle, varsinkin jos itse on ollut tapahtumissa mukana.

Olavi Koivukangas

Palumuuton esteet. Siirtolaisuusasiain neuvottelukunnan mietintö X. Komitean mietintö 1986:43. Helsinki 1986, 75 s.

Siirtolaisuusasiain neuvottelukunta on julkaissut kymmenennen mietintönsä, joka käsittelee palumuuttoa ja siihen liittyviä esteitä.

Suomen siirtolaisuudessa on ollut kaksi vaihetta, jolloin palumuutto on ollut lähimmäisempää. Ensimmäinen vaihe ajoittui 1970-luvun alkuun, jolloin Ruotsista palasi yhteensä noin 15 000 henkilöä enemmän kuin sinne muutti. Toinen paluuvoittoinen ajanjakso ajoittui 1980-luvun alkuun. Tällöin Suomen muuttovoitto oli yhteensä noin 17 000 henkilöä.

Valtaosa palumuutosta suuntautuu tänne naapurimaastamme Ruotsista. Pohjoismaiden ulkopuolelta suuntautuvaa palumuuttoa ei tilastoida erikseen; Skandinavian ulkopuolelta palaavien lukumäärät sisältyvät tänne muuttavien siirtolaisten lukuihin. Työvoimatoimistojen arvioiden mukaan Pohjoismaiden ulkopuolelta suuntautuva muutto olisi jonkin verran lisääntynyt, mikä ilmenee paitsi tänne suuntautuvissa tiedusteluissa myös jonkin verran muuttoluvuissa. Kaiken kaikkiaan ulkomaalaisten Suomeen muutto on suhteellisen vähäistä esimerkiksi muihin Pohjoismaihin verrattuna.

Koska ruotsinsuomalaiset ovat suurin palumuuttajaryhmä, heidän ikärakenteensa heijastuu myös palumuutossa. Palaajien keskimääräinen ikä on myös noussut viimeisten kymmenen vuoden aikana. Eläkeläisten palumuuton arvioidaan jonkin verran kasvavan ruotsinsuomalaisten ikärakenteen muuttuessa.

Palumuuttajien koulutustaso on selvästi noussut. He ovat nykyisin selvästi paremmin koulutettuja kuin suomalaiset keskimäärin.

Palumuuttoon sisältyy sen sijaan melkoinen joukko oikeudellisia esteitä, jotka vaikeuttavat paluun onnistumista ja hankaloittavat asiointia esimerkiksi viranomaisten kanssa.

Palumuuton yhtenä suurena käytännön

esteenä on koettu ulkomailla hankitun ammattikokemuksen ja koulutuksen täysmääräinen hyödyntäminen suomeen paluun jälkeen. Erityisen vaikeaksi tämä on muodostunut kansalaisuutta vaihtaneiden kohdalla, koska esimerkiksi valtion virkaan voidaan nimittää pääsääntöisesti vain Suomen kansalainen. Myös kunnallisiin virkoihin, joiden hoitamiseen kuuluu julkisen vallan käyttöä, voidaan nimittää pääsääntöisesti vain Suomen kansalaisia. Erityisiä lailla suojattuja poikkeuksia on Pohjoismaiden kansalaisten kohdalla myönnetty mm. sairaanhoidon ja opetusalan piirissä työskenteleville.

Asiantilan korjaamiseksi neuvottelukunta on esittänyt, että hallitusmuodon 84 §:ää muutettaisiin siten, että siinä luettelaisiin tyhjentevästi ne valtion ja kuntien virat, joihin ulkomaalaisia ei voitaisi valita sekä että tämän muutoksen yhteydessä sellaisten virkojen määrää huomattavasti vähennettäisiin. Koska valtaosa palaajista on muista Pohjoismaista palaavia, olisikin neuvottelukunnan mielestä tärkeää, että sisäasiainministeriö selvittäisi edelleen muiden Pohjoismaiden vastaavien viranomaisten kanssa mahdollisuuksia kaksoiskansalaisuusjärjestelmän luomiseksi.

Ongelmia on esiintynyt myös sen vuoksi, etteivät muissa Pohjoismaissa julkisen hallinnon palveluksessa olleet vuodet ole täysimääräisesti oikeutettuja ikälisiä laskettaessa Suomessa. Neuvottelukunta esittääkin, että eri viranomaiset voisivat suhtautua nykyistä joustavammin ulkomailla hankittuun vastaavaan ammattipätevyyteen ja -kokemukseen ja pyrkisivät poistamaan tarpeettomia rajoitettavia määräyksiä.

Aivan omana lukunaan neuvottelukunta on käsitellyt palumuuttajien omaa yritystoimintaa. Yhä useammat palumuuttajat ovat nähneet itsensä työllistämisen varteentotettavana vaihtoehtona työttömyydelle. Pienyrityksiksi on hakeuduttu yleisesti Itä- ja Pohjois-Suomeen sekä Vaasan läänin alueelle. Palumuuttajat ovat myös entistä enemmän palanneet omalle kotiseudulle ja ryhtyneet siellä elinkeinonharjoittajiksi.

Neuvottelukunta lähtee esityksissään sii-

tä, että paluumuuttajien omaehtoista yrittämistä tulisi kaikin tavoin tukea ja yrittämiseen liittyvää tietoa tulisi jakaa Suomen ulkomaan edustustoissa ja lähetystöissä. Suomen tulisi myös pyrkiä vähentämään ulkomaalaisten ansio- ja elinkeinotoimintaan kohdistuvia rajoituksia.

Neuvottelukunta on puuttunut myös muiden kuin Suomen kansalaisten oikeuden hallita tai omistaa kiinteätä omaisuutta tai osakkeita rajoittavaan ns. rajoituslakiin.

Koska asuminen on jokaisen kansalaisen perustarve, tulee neuvottelukunnan mielestä kaikiilla Suomeen muuttaneilla olla mahdollisuus oman asunnon hankkimiseen kansalaisuudesta riippumatta. Neuvottelukunta esittääkin, että rajoituslakia tulisi lieventää etenkin siltä osin, kun on kysymys oman asunnon hankkimisesta.

Neuvottelukunta on puuttunut myös kuntien, läänien ja viranomaisten yhteis-

työhön paluumuuttokysymyksissä. Neuvottelukunta korostaa erityisesti, että viranomaistahojen ja kunnallisten keskusjärjestöjen yhteistyönä tulisi kunnille saada suositukset kunnallisesta paluumuuttopolitiikasta, jotka sisältäisivät mm. esitteiden tietosisällön perusvaatimukset, tiedot olemassa olevista palveluista sekä suositukset kuntien tiedotuksen sisällöksi.

Siirtolaisuus on tällä hetkellä nopeasti tasapainottumassa ja paluumuuttajien määrän vähentyessä saattaa maastamuuttopaineen kasvaessa lähivuosina kääntyä jopa negatiiviseksi. On kuitenkin syytä varautua siihen, että paluumuutto kasvaisi jälleen 1990-luvun alussa, jolloin Suomen taloudellinen kehitys saattaisi mahdollistaa paluumuuton lisääntymisen uudelleen.

Marketta Rytönen